

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Monvmenta Paderbornensia

Ferdinand <II., Paderborn, Bischof>

Paderbornae, 1669

Heristallvm Saxonivm in ripa Visurgis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11425

Non solum, inquit, è Saxonibus abducti obsides principum filij, sed ut eorum vires honestius extenuarentur, multa quoque ex his in Daciam, Pannoniam, diversâsque regiones deducta colonia, quarum adhuc innumera Sarmatiam, ulterioremque Daciam incolunt. Secutus nimirum hac in re Carolus exemplum veterum Romanorum: Tiberius namque ex his ipsis locis, ubi Drusus adversus Sicambros castellum Alisonem posuerat, Sicambros traduxit in Galliam, atque in proximis Rheino agris collocavit. Sueton. in Aug. cap. 23. Quantus autem eorum, quos in Gallias Tiberius trajecit, numerus fuerit; memoriæ prodidit Eutropius lib. 7. Tiberius CCCC. M. captivorum ex Germania transtulit, & supra ripam Rheni in Gallia collocavit.

HERISTALLVM SAXONICVM in ripa Visurgis.

I. PLACIDO VEKIT AMNE VISVRGIS. Qui Werrha & Fulda, infra Mundam, confluentibus, hoc nomen nactus, usque retinet, dum in Oceanum effunditur, mutua Romanorum Germanorumque clade nobilis amnis, Paterculo, Melæ, Plinio, Dioni, Straboni, Ptolemæo, & Tacito memoratus, cui præcipuè famam suam debet, ut Tacitus Visurgi vitam: *Nam quinque ejus primores Annalium libri inventi Corbejæ, quod Monasterium ad Visurgim est, atque illinc depromptum verè hunc thesaurum Questor quidam Pontificus ad Leonem X. Pontif. A. detulit, donatus ab eo aureis quingentis*

quingentis. Justus Lipsius ad lib. 2. Annal. Taciti, n. 23. Sidonius Apollinaris *Viserin*, ad morem & idioma gentis nostræ, cui *Weser* dicitur, pro *Visurgi* extulit.

Bruëterus ulvosa quem Viseris alluit unda.

Astronomo. Adelmo. Poëtæ Anonym. ad An. 797. & Adamo Bremensi in hist. Ecclesiastica. *Wvisura*. Auctori vitæ Caroli M. apud Pithæum. *Wvisora*. Regioni. *Wvisara*. Scriptori vitæ S. Adalardi apud Bollandum. *Wvisra*. Wandeberto in hist. S. Bonifacij, *Wvisaraha* appellatur. Nonnulli viri docti, in carmine Ovidij, sive Albinovani, ad Liviam Augustam, *Iturgim* pro *Visurgi* accipiunt. Quod Cluverius improbat, & *Ilargum*, qui amnis est Vindelicæ, legendum ostendit. In Vindelica, & Norico, cap. 6. pag. 747.

2. HIC POSITIS CASTRIS NOMEN HABERE DEDIT. Ita Astronom. apud Reuber. ad An. 797.

Consilium inijt, ut ad conficiendum Saxonicum bellum in ipsa regione hyemaret. Sumpto igitur comitatu suo, Saxoniam petijt, castrisque super Wvisuram positus consedit, & locum castrorum Heristelli vocari jussit. Eadem fermè habet Vita Caroli M. apud Pithæum. Et Novembrio mense mediante ad hibernandum cum exercitu Saxoniam intravit, positisque castris apud Wvisoram fluvium locum castrorum Heristelli vocari jussit. Adelmus ad An. 797. Sumpto igitur comitatu suo, Saxoniam petijt, castrisque super Wvisuram positus consedit. Et locum castrorum Heristallum vocari jussit: Qui locus ab incolis usque in presentia nominatur. Poët. Anonym.

*Wvisura positus in littore castris
Sedit, Heristellique locum jussit vocitari,
Hactenus hoc & habet nomen.*

Item

Item Gobelius Persona. in Cosmodr. Ætat. 6. cap. 38. Cranzius Metrop. lib. 1. cap. 12. Georgij Fabricij Origin. Saxon. lib. 4. hæc sunt verba; *in eo loco, qui à stabulis Principum Herenstelle appellatus fuit.* Henricus de Hervordia nominat *Erestal*, alibi tamen *Herestelle*. Contra Henricus Meibomius non tam à castris eo loco positus, quàm à palatio Francico in dicecesi Leodiensi, cui situ loci & amœnitate simile fuerit, denominatum *Heristallum* putat. Palatij illius meminit auctor vitæ Caroli M. ubi villam vocat: meminit auctor vitæ Ludovici Pij, & Regino, alijque. Reinerus verò Reineccius in notis ad Poët. Anonym. *Heristallum Francicum* cum *Saxonico* malè confundit.

3. LEGATOS HIEMANS HIC REGIA DONA FERENTES. Annal. Francici incerti auctoris apud Pithæum. An. 798. *Carlus cum exercitu hiemavit in Heristallio Saxonico. Hadofuns rex Gallitiae & Hasturia, per Floram legatum suum, papilionem miræ pulchritudinis regi transmisit.* Vita Caroli M. apud Pithæum. *Venit autem ad eum legatus Adelfonsi regis Gallitiae & Asturie nomine Froja, presentans papilionem miræ pulchritudinis.* Adelm. Poëta Anonym. Regino.

4. AVDIIT. ET NATOS IVSSIT ADESSE SVOS. Astronom. apud Reuber. *Exercitum verò quem secum adduxit, per totam Saxoniæ in hiberna divisit. Illuc Pipinum de Italica, & Ludovicum de Hispanica expeditione regressos ad se venire iussit: Ibi legatos Hunorum cum magnis muneribus ad se missos audivit, & absolvit. Ibi legatum Adelfonsi regis Asturicæ atque Galeticæ, sibi dona deferentem suscepit. Inde Pipinum ad Italiam, Ludovicum ad Aquitaniam remisit: cum quo & Abdellam Saracenum ire iussit, &c.* Rex autem in Saxo-

Q 2

nia

nia residens, ibi & natalem Domini & Pascha celebravit. Item Vita Caroli M. apud Pithæum. Illuc venerunt legati Avarrorum cum muneribus multis. Inde Abdellam Sarracenum cum filio suo Ludovico in Hispaniam reverti fecit, & filium suum Pipinum ad Italiam misit: ipse ad disponendam Saxoniam totum hiemis tempus impendit, & ibi natale Domini, & Pascha celebravit. Venit autem ad eum legatus Adefonsi regis Gallicia & Asturie nomine Froja, presentans papilionem mira pulchritudinis. In ipso quoque Pascha tempore Nortluidi trans Albiam sedentes, seditione commota, legatos ejus, qui ad justitias faciendas apud eos conversabantur, quosdam occiderunt, quosdam ad redimendum reservarunt: ex quibus aliqui fugerunt, ceteri redempti sunt. Rex Carolus collecto exercitu de Heristelli ad locum, qui dicitur Minda, perrexit, & contra desertores inter Albim & VVisoram peragravit totam Saxoniam. Nortluidi, cum Trascione duce Abodritorum, & Eburiso legato Domni regis commisso praelio, victi sunt, & casti ex eis quatuor millia, ceteri qui evaserunt, de pacis conditione tractaverunt. Vid. Adelinum ad An. 797. Poëtam Anonymum. Reginonem, aliòsque.

5. HIC DESIGNATAM FATO MELIORE CATHEDRAM. Designatæ hic sedis Episcopalis nullum antiquiorem testem habemus Henrico de Hervordia, & auctore Chronici Mindensis ab Henrico Meibomio editi, qui unde hoc acceperint, ignoramus. Quod si autem vera est ipsorum sententia, necessariò hanc foundationem, post Ecclesiam primò Paderbornæ conditam, & ob incolarum loci perfidiam, & odium in religionem Christianam, ut scriptor vitæ Liborianæ apud Bollandum cap. 2. refert, aliquoties igni traditam, contigisse crediderim. Certè exiguo hic tempore

tempore Cathedralis Ecclesia hæsit, ad primum locum antè reversa, quàm An. 799. *Leo III. Pontif. Max. religiosum Caroli ac salutare Christianitatis dilatanda studium nobiliter inchoatum, Apostolica auctoritate firmavit, atque in Ecclesia tunc Paderborna noviter constructa quoddam altare consecrans, adorandas in eo reliquias protomartyris Stephani, quas secum Roma detulerat, collocavit.* Vita S. Liborij l. c. Hermannus Kerf-
senbrochius in catalogo Episcop. Paderborn. Verum enim verò *Heristalli* ingentia murorum rudera, Patribus Franciscanis in monte domicilij sui fundamenta, hortique planitiem molientibus, sub terra deprehensa, amplum sanè ædificium hic designatum fuisse commonstrant.

6. CERTAT HERISTALLI GLORIA SAXONICI. Complura rerum gestarum monumenta *Heristallum Saxonicum* præ *Francico* illustrent, Caroli M. castra & hiberna, Pipini & Ludovici filiorum ejus congressus, Hunnorum & Asturiæ Galleciæque regum legationes & munera, Cathedralis Ecclesiæ dignitas, atque hinc suscepta in Saxones Transalbianos fausta expeditio. Nostrâ memoriâ Anno 1632. mense Octob. *Heristalli* arcem finibus suis imminentem Hassi vastarunt, ac demum An. 1637. mense Martio incenderunt. Pari in hunc locum clementia jam olim usi, An. 1465. D. Christinæ sacro die, ut vetus habet inscriptio, *Hissones urbem Herstelle cum villa devastarunt atque cremarunt.* Nobilis porrò *Falckenbergiorum* familia *Heristallum* diu possedit, & Henricus Dux Saxonie repigneravit quidem, sed litibus inde exortis, ac demum compositis, Theodorus Furstenbergius Episcopus & Princeps Paderbornensis à *Falckenbergijs* aliisque creditoribus, præsentî pecunia

Q5

17666.

17666. aureorum redemptam, An. 1608. 13. Novemb. Ecclesie suæ recuperavit. Inter alia tum etiam conventum fuit, ut prope *Heristallum* certus *Falckenbergij*s concederetur locus novæ arci exstruendæ opportunus. Hoc loco, & genere *Falckenbergiorum* ortus est Theodorus *Falckenbergius*, Gustavi Adolphi Sueciæ regis aulæ Marefcallus, pedestris & equestris legionis ductor, & qui regis sui nomine Magdeburgum adversus Tillium Catholici exercitus ducem propugnavit, atque urbe à Cæsareo milite capta, direptaque, in ipso ejus vallo occubuit. Mauritius contra *Falckenbergius* equestris legionis Gözianæ legatus Cæsari militavit, post captus à Suecis, & paucis diebus ante dimissus, quàm ad Lutzam fuit dimicatum, eidem prælio interfuit, regemque Sueciæ, quem paulò ante captivus, & propter merita Theodori *Falckenbergij* familiariter habitus, optimè de facie norat, plumbea glande fauciatum equo primus dejecit, pariterque hostili telo transfixus concidit proximè regem, cui humi prostrato, fatali ictu superveniens Georgij ab Oynhausen Götzianæ legionis equitum magistri legatus *Ioannes Schneberg*, ex *Bokendorp* diœcesis Paderbornensis vico oriundus, ilia ense confodit, peremit, spoliavitque exanimem.

Placuit hoc recens Paderbornensium militum facinus, dum vetera monumenta percensemus, hic subnectere, & verbo ad posteritatis memoriam consignare: Ne qui alij, ut post victoriam ignavi etiam gloriantur, hanc sibi laudem præcerpant. Nobis cum certa fides ex ijs, qui prælio interfuere, tum torques aureus regi inter optima spolia à *Schnebergio* detractus, relatúsque testis est. Neque aliud
nobis

nobis propositum, quàm partam Paderbornensium nomi-
ni gloriam candidæ veritati asserere.

WEVELSBVRGVM PROPE BODECAM

Monasterium S. Menolphi.

I. **WEVELSBVRGVM.** Erymon *Wewelsburgi* ob-
scurum atque incertum est. Bödecenses quidem
in literis suis memorant, senum traditione quendam *We-*
velonem Buranum, permisso Abbatissæ Bödecensis, primum
hoc loco posuisse domicilium, & *Wewelsburgo* nomen dedif-
se. Verùm in genealogia Burana Gasparis Schioppij, atque
antiquis literarum monumentis, neminem è Buranis hoc
nomine usum lego. Huic cognominis locus est in Helve-
tijijs, dictus *Wewelsburg*, qui viris doctis est *Aventicum Ta-*
citi, & *Avanticum Ptolemæi*.

2. **PROPE BODECAM MONASTERIVM S.
MENOLPHI.** Gobelinus Persona in *Cosmodromio*. Ætat,
6. cap. 40. de auctore Bödecensis Monasterij S. Menolpho
ita narrat. *Carolus postquam Vestphalos subegit, S. Meinul-*
phum de fonte leuavit, & matrem ejus Vichtrud dictam, patre
ejus defuncto, in suam protectionem recepit: quoniam frater ma-
riti defuncti vim stupri sibi conabatur inferre. Hic Meinulphus
nobilibus parentibus exortus, Archidiaconus in Ecclesia Pader-
bornensi, de bonis paternis Monasterium Monialium seu Canoni-
carum regularium in villa Bodicken Paderbornensis diæcesis fun-
davit